

Alkalmazott Matematika

Baran Ágnes

Gyakorlat
Legkisebb négyzetes közelítések 2

Legkisebb négyzetes közelítések

Példa

Határozzuk meg az alábbi adatokat legkisebb négyzetes értelemben legjobban közelítő

$$F(t) = x_1 + x_2 \cos(\pi t) + x_3 \sin(\pi t)$$

alakú modell paramétereit!

t_i	0.1	0.5	1.2	1.5	2	2.1	2.4	3	3.2
f_i	3.9	2.6	-0.8	0.3	3.2	3.8	3.2	-0.7	-0.9

Megoldás. A paramétereket az

$$A^T A x = A^T f$$

Gauss-féle normálegyenlet megoldása szolgáltatja.

$$A^T A x = A^T f$$

ahol

$$A = \begin{bmatrix} 1 & \cos(\pi t_1) & \sin(\pi t_1) \\ 1 & \cos(\pi t_2) & \sin(\pi t_2) \\ \vdots & & \\ 1 & \cos(\pi t_9) & \sin(\pi t_9) \end{bmatrix}, \quad f = \begin{bmatrix} f_1 \\ f_2 \\ \vdots \\ f_9 \end{bmatrix}, \quad x = \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{bmatrix}$$

Állítsuk elő a megadott adatokból az A mátrixot:

```
>> t=[0.1 0.5 1.2 1.5 2 2.1 2.4 3 3.2]';
>> f=[3.9 2.6 -0.8 0.3 3.2 3.8 3.2 -0.7 -0.9]';
>> A=[ones(9,1), cos(pi*t), sin(pi*t)];
```

Figyeljünk az A mátrix előállításánál: oszlopokat kell egymás mellé tennünk!

- Oldjuk meg a normálegyenletet!

Ha az f is oszlopvektorként adott:

```
>> x=(A'*A)\(A'*f)
```

```
x =
```

```
1.4372
```

```
2.0310
```

```
1.1711
```

A legjobban illeszkedő adott alakú modell tehát:

$$F(t) = \underbrace{1.4372}_{x(1)} + \underbrace{2.0310}_{x(2)} \cos(\pi t) + \underbrace{1.1711}_{x(3)} \sin(\pi t)$$

Ha f -et nem oszlopvektorként adtuk meg, akkor a normálegyenlet megoldásánál hibaüzenetet kapunk.

- Ábrázoljuk az adatokat és az illesztett modellt!

- ▶ Vegyünk fel sok (pl 100) pontot egy olyan intervallumban, ami tartalmazza a mérési helyeinket. Most pl. a $[0, 3.3]$ intervallum megfelelő:

```
>> xx=linspace(0,3.3);
```

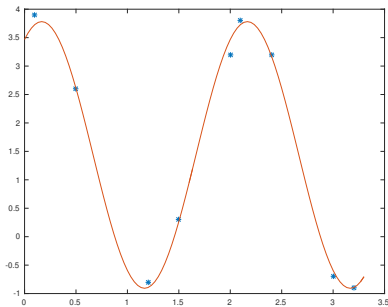
- ▶ Az xx vektor elemeiben számoljuk ki a modell értékét. (A modell paraméterei az x vektorban vannak!)

```
>> yy=x(1)+x(2)*cos(pi*xx)+x(3)*sin(pi*xx);
```

- ▶ Ábrázoljuk az eredeti adatokat és az illesztett függvényt.

```
>> plot(t,f,'*',xx,yy)
```

```
t=[0.1 0.5 1.2 1.5 2 2.1 2.4 3 3.2]';  
f=[3.9 2.6 -0.8 0.3 3.2 3.8 3.2 -0.7 -0.9]';  
A=[ones(9,1), cos(pi*t), sin(pi*t)];  
x=(A'*A)\(A'*f);  
xx=linspace(0,3.3);  
yy=x(1)+x(2)*cos(pi*xx)+x(3)*sin(pi*xx);  
figure; plot(t,f,'*',xx,yy)
```


Feladatok

- (1) Határozza meg az alábbi adatokat legjobban közelítő

$$F(t) = a + \frac{b}{t}$$

alakú modell paramétereit!

t_i	1	1.2	1.4	1.4	1.5	1.7	1.9	2	2.1	2.2
f_i	4.2	3.8	3.4	3.3	3.3	3	2.8	2.8	2.75	2.7

- (2) Határozza meg az alábbi adatokat négyzetesen legjobban közelítő

$$F(t) = x_1 \sin(t) + x_2 \sin(2t) + x_3 \sin(3t)$$

alakú modell paramétereit!

t_i	0.1	0.5	1.2	1.5	2	2.1	2.4	3	3.2	3.4	3.8	4	4.2	4.6	5
f_i	1	4.1	3	1	-1.5	-1.6	-1.7	-0.4	0.1	0.7	1.6	1.8	1.6	0.2	-2.5

3. feladat

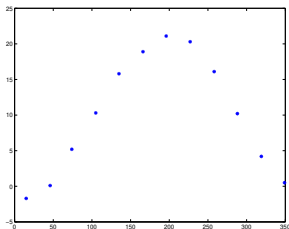
Havi középhőmérsékletek átlagai Budapesten (1901-1950)

t_i	15	46	74	105	135	166	196	227	258	288	319	349
f_i	-1.7	0.1	5.2	10.3	15.8	18.9	21.1	20.3	16.1	10.2	4.2	0.5

Illesszünk az adatokra

$$F(t) = x_1 + x_2 \cos\left(2\pi \frac{t - 14}{365}\right)$$

alakú modellt.

4. feladat

Olvassa be a `trees.xlsx` állományt (Forrás: R programcsomag). Ez 31 fa (kései meggy) alábbi adatait tartalmazza: a törzs átmérője inch-ben (kissé félrevezetően: Girth oszlop), a fa magassága láb-ban (Height oszlop), a faanyag térfogata köbláb-ban (Volume oszlop). Ábrázolja a faanyag mennyiségét az átmérő függvényében, illetve a faanyag mennyiségét a magasság függvényében. A `plot3` függvény segítségével ábrázolja a faanyag mennyiségét az átmérő és a magasság függvényében. Illesszen egyenest a (Girth,Volume) adatokra, azaz becsülje meg a

$$\text{Volume} \sim x_1 + x_2 \cdot \text{Girth}$$

kapcsolatban az x_1 , x_2 paramétereket! Végezze el a

$$\text{Volume} \sim x_1 + x_2 \cdot \text{Girth} + x_3 \cdot \text{Height}$$

közelítést is. Mindkét esetben számítsa ki az átlagos négyzetes hibát.

Példa

- Töltsük be a `carsmall` adathalmazt:

```
>> load carsmall.mat
```

Az adatállomány 100 autó adatait tartalmazza, most a `Horsepower`, `Weight`, `Acceleration`, `MPG` változókat fogjuk használni (a `Workspace`-ben látjuk, hogy ezek 100 elemű oszlopvektorok). Az első három változóból próbáljuk megbecsülni a negyedik értéket.

- Ellenőrizzük, hogy az egyes vektorokban vannak-e hiányzó értékek!

Használjuk az `isnan` függvényt, pl.

```
>> sum(isnan(MPG))  
ans =  
6
```

Csak azoknak az autóknak az adatait kellene megtartanunk, ahol mind a négy érték ismert. (Használhatjuk az `any` függvényt.)

- Ha töröljük azokat a sorokat, ahol van hiányzó érték akkor egy 93 elemű adathalmazunk maradt.
- Ábrázoljuk az MPG értékeket a súly függvényében!
- Keressük az MPG és Weight értékek közötti kapcsolatot lineáris függvény formájában:

$$\text{MPG} \sim x_1 + x_2 \cdot \text{Weight}$$

Ezt megoldhatjuk a **polyfit** függvénnyel, a Gauss-féle normálegyenlet megoldásával és a **fitlm** függvénnyel is.

- a `polyfit` függvénnyel: a `(Weight,MPG)` adatokra illesztünk egyenest.

Figyeljünk, ne az eredeti `Weight`, `MPG` vektorokat használjuk, abban hiányzó értékek vannak!

Emlékezzünk: a `polyfit` az illesztett egyenes együtthatóit a főegyütthatóval kezdve sorolja fel.

Számítsuk ki az átlagos négyzetes hibát (a megfelelő képlet alkalmazásával, vagy használhatjuk volna a `immse` függvényt is)

- Oldjuk meg a feladatot a Gauss-féle normálegyenlettel is.

- a `fitlm` függvénnyel:

```
ans =
```

```
Linear regression model:
```

```
    y ~ 1 + x1
```

```
Estimated Coefficients:
```

	Estimate	SE	tStat
	-----	-----	-----
(Intercept)	49.238	1.6504	29.834
x1	-0.0086118	0.00053775	-16.014

```
Number of observations: 93, Error degrees of freedom: 91
```

```
Root Mean Squared Error: 4.16
```

```
R-squared: 0.738, Adjusted R-Squared: 0.735
```

```
F-statistic vs. constant model: 256, p-value = 3.24e-28
```

Itt az együtthatókon kívül más információkat is kaptunk, ezekről ld. Statisztikából.

Ezután a Weight változón kívül használjunk még egy magyarázóváltozót, a Horsepower-t:

$$\text{MPG} \sim x_1 + x_2 \cdot \text{Horsepower} + x_3 \cdot \text{Weight}$$

Ebben az esetben is határozzuk meg az átlagos négyzetes hibát.